

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

DEBRECEN VÁROS KÖNYV-
NYOMDA-VÁLLALATA,

ahova a lap szétküldésére vonat-
kozó felszólítások küldendők. ::

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, másfél íven.

Előfizetési ár: egész évre 12 kor., félévre 6 kor.

Egyes szám ára 30 fillér.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVA-
TAL DEBRECEN, NYOMTATÓ-
UTCA 9. SZÁM,

ahova a lap szellemi és anyagi ügyeire vonat-
kozó összes közlemények, kéziratok, előfize-
tések és hirdetési díjak küldendők. ::

Lappangó pornográfia.

A rendőrségnek kötelessége (más kérdés, hogy aztán kötelességének gondosan eleget tud-e, vagy akar-e tenni) a pornográfia üldözése. A kiadóknak gazdagon jövedelmező vállalat iratai furfangos módon keresik s igen sokszor meg is találják a módját annak, hogy a tilos iratok garmadával raktáron, készletben tartassanak, ahonnan az ügynök urak a bizomány-készlet fogytával magukat újból kellően elláthassák. A perverz-romlottság a nyugati kulturával együtt terjed; tápot nyer a pornografikus iratok olvasásával, s a ragályt nemcsak ott tartja permanenciában, ahol egyszer már befészkelte magát, hanem újabb meg újabb területet foglal el s a kiélt ruék után ifjúságunk jókora részét is kezdi inficiálni vagy talán már veszedelmesen inficiálta is. Hát, amint kezdtük, még egyszer megjegyezzük, hogy ezeket az erkölcsgyilkoló iratokat, ha azoknak létezésére reá jön — a rendőrség elkobozza. Sőt egyik-másik város hatóságának arra is van gondja, hogy a régi Dunanan apó-operetteknel több száz fokkal alább süllyedt féreszínművek, — melyek hemzsegnek a nudítástól — s melyekben jó polgári erkölcs Istennek hála épen nem gyönyörködik, de keményen megbortáncozik, színi előadásra ne kerüljenek. Más lapra tartozik aztán, hogy a rendőrség beavatkozása s a polgári hatóságok erkölcs s nemes ízlésmentő törekvése néha csak arra jó, hogy a meztelenkedő iratok és színdarabok iránt a közönség egy részében annál nagyobb kíváncsiság s erősebb érdeklődés nyilatkozzék meg.

Azonban — minden dicséret érje a fertőtlenítő törekvéseket s intézkedéseket — úgy látjuk, hogy a rendőrség és egyéb hatóság úgy jár a maga böles prae-ventiv intézkedésével, mint aki a maga égő házában a gyertyát elfújja s a lángban levő bútorok égését nem látja meg, vagy aki a veszélyeztetett pontokon őrl áll a várban, de azt nem veszi észre, hogy a nyitott kapun regiment-ellenség tódul befele. Tessék bárkinek kezébe venni a mai napilapokat. Figyelje meg az azokban megjelent különböző műfajú tárcaközle-

ményeket. Próbálja mérlegelni ezeknek ethikai értékét, megbortáncozással konstatálhatja, hogy tárcá-íróink kéjelegnek a házasságlőrészek inscenirozásában, kifogyhatatlanok a szarvkötések ezerféle válfajainak szerepeltetésében s a buja képzelet ingerlésével, a nemes erkölesi érzék megbántásával, vagy — ami nagyobb baj — megtántorításával valóságos hadjáratot indítottak a családi szentély erényei ellen. Még jó néhány évvel ezelőtt csak ott tartottak napilapjaink, hogy nem elől a lapban, hanem a francia s egyéb nyelvről átültetett meztelenkedő produktumokkal csak a mellékleteken, hátul iraktálták az olvasó közönséget. Ma már jókora része ilyen szellemi tápot nyújt a lap első oldalán ékeskedő tárcában is s ami elszomorító, nemcsak íróktól (nem méltók erre a névre!), hanem *írónoktól* is kapunk olyan tárcákat, melyeknek olvasása arcunkba kergeti a bosszankodás vérét, látva azt, hogy a gyöngébb nem, a tisztelet polcára magasztalt női nem is csapongva mártja pennáját olyan tintába, mely nemcsak a festő anyag-tól, de a belőle kiérző immoralis bűzű rothadéktól is fekete.

Oda jutottunk, hogy családunk tagjai, feleségünk, leány, sőt fiúgyermekünk előtt is el kell rejtenünk sokszor a járatott napilapot a tárca ocsmány metelyt szolgáltató tartalma miatt. S fájdalom, napilapjaink közül alig lehet egy pár kivételt tenni, mely az ilyen szennytartalmú izetlenségben ne hemperegne.

És erről se hatóság, se rendőrség nem tehet. A hetvenes évek elején *Apulejus* álnév alatt valamelyik kiváló írónk¹ a nagy Jókait is megtámadta, azt állítván, hogy az olvasók gyomrát elkapatja, midőn cukrászsüteményhez hasonló, kevés tápértékű eledellel tömi azt. Hát most ugyan mit mondana, ha látná azt a dekadens irányt, mely túlcsapongásaiban már-már határt nem ismerve, tombol a nő és férfi párbeszédeiben kifejezésre juttatott szentségtörésben? ... Ez ám aztán a pornográfia, a szabadal-

¹ Ha jól emlékszünk, Baráth Ferenc volt.

mazott méreg, melyet az élelmes lapkiadók a köz-erköles rovására a nagy olvasó közönségnek nap mint nap, kanál- és pohárszámra beadnak s melyet az elbódított tömeg eszét vesztve elfogadott, patenti-ozott, s talán már ép úgy nehezen tudna nélkülözni, mint akár a kínai az opiumot...

Mikor és hogyan állunk meg ezen a veszedelmes lejtőn? De nem is lejtőn, mert nem lejtő már ez, hanem dögveszes mocsár, melynek mérges dudvái között még mérgesebb kígyók lappanganak, s melynek ingoványába úgy belekeveredtünk, hogy abból kivergődnünk igen nehéz. Van-e ezeknek az írónak esaládja? S ha van: micsoda virilitással tűrnék el, ha annak kebelében a tolluk hegyéről papírra dobott scénák realizálódnának? Vagy nevelnek-e leánykát, kinek ártatlan lelkét miazmáikkal mégis csak nem kívánhatják megnyomorítani? Aztán ezek az erényesős újágok miért ítélik el, perzekválják akár a kosaras asszonyokat s azoknak klienseit, ha többekévébő ők is azon a nyomon, de mindenesetre az erkölestelenség vonalain sétáltatják meg elbeszéléseik alakjait?

Eljött az ideje, hogy legalább a lelkészek, az iskolák, a tanítók méltó szemrehányás mellett dobják vissza a tartózkodni nem tudó nudítások újágait s helyette keressék fel azt a szerkesztőséget, azt a kiadót, amelyik programjába veszi a pöreség kiküszöbölését. Akad még erre vállalkozó s bizonyára nagyobb reklam lesz ez vállalatának, mint az összes nyugat ízléstelenségeinek felnyalabolása.

R. S.

A magyar református lelkészi állás főbb problémái a XX. század elején.

VII.

A missiói lelkészi állásoknak a legutóbbi zsinat által elrendelt betöltési módozata, amely szerint a túlnyomóan a közalapról fentartott missiói egyházközségek lelkészeit a püspök nevezi ki, annyiban helyeselhető, hogy az érdem, a képesség így sokkal jobban érvényesül a magyar reformátusság exponált helyein. Szerintem azonban egyetlenegy lelkészi állást sem kellene jobban dotálni s anyagi javakkal bőven ellátni, mint a missiói lelkészi állásokat, hogy így képzett kiváló szónokokat, a társadalmi életben járatos embereket tehessünk őrállókul egyházunk véd-bástyáiba a nemzetiségi vidékeken. Az államnak sem volna szabad szükmarkúnak lenni a missiói lelkész-ekkel szemben, hiszen ha valahol, úgy ezen a ponton találkozik össze igazán a magyar állam és a református egyház érdeke. Ha egy egyszerű gyülekezetben a lelkész egyéniségétől nagyon sok függ, mennyivel

inkább a missiói egyházakban, ahol egyfelől a csekély magyar reformátusságnak, másfelől a különböző anyanyelvű nemzetiségeknek úgy szellemileg, mint anyagilag imponálni kell. De meg a missiói lelkészeknek az eddiginél jobb javadalmazása azt a következményeiben áldásos eredményt hozza létre, hogy nem hagynak ott a missiói állásokat oly hamar, mint ez idő szerint. Ugyanis a kongruatörvény életbeléptetésével azt az indokolatlan hibát követte el a felettes hatóság, hogy a missiói lelkészek fizetésébe beszámította a missiói fizetési segélyeket s így közülök legtöbben elestek a kongruatól. Pedig ne felejtjük el, hogy a missiói lelkészek legtöbbszörre valamely őrálló gyülekezetnek is lelkészei, tehát ezen gyülekezet által nyert fizetésöknek a kongruával való kiegyenlítésére joggal számot tarthatnak, amennyiben a missiói segély utazásra s a rendes gyülekezetten kívüli lelkészi munkát dotálására szolgál. Ami ezeket az utazási átalányokat illeti, ezeket körülbelől 20 évvel ezelőtt állapították meg, holott ma már fuvardíj címén annak a missiói lelkésznek háromszor annyit kell kiadni, mint ezelőtt, de meg a vasúton való utazás is megdrágult. A jól dotált állandó missiói lelkésznek nemcsak a tekintélye lenne nagyobb, mint a rövid ideig működő, hanem munkálkodásának is nagyobb sikere lenne, mivel éveken át alkalma volna az egyéneket, helyeket és körülményeket alaposan megismerni. A missiói lelkészi állásoknál — mint volt missiói lelkész mondhatom ezt — sürgős reformokra van szükség.

A lelkészválasztás után — kezdő lelkészekről szölok — egész új világ tárul az ifjú Timotheus elé, különösen pedig akkor, ha sorsa általa nem ismert vidékre vezérli. Előtte nem fekszik rendszeresen kidolgozott statutum, közvetlen főnöke sincsen, hogy munkálkodására irányítást nyerjen. Mindjárt súlyos eszmével, a hódítás eszméjével kell foglalkoznia. Meg kell hódítania a szíveket, a lelkeket s maga iránt rokonszenvet kell keltenie, hogy ezen, mint alapon építsen működésével s munkálkodásával. Hogyan kezdhet? Boldog ember az, akinek a természet rokonszenves modort, barátságos fellépést adott. Az ilyen csakhamar túlesik a kezdet nehézségein s rövid idő alatt beletalálja magát a helyzetbe.

A lelkésznek különösen két testülettel való érintkezésétől, a hozzájuk való viszonytól függ igen sok tevékenységének kifejtése. Ez a két testület: a *presbyterium* és a *tanítótestület*. Vegyük szemügyre először is az elsőt. Ha a presbyterium megfelelő, a lelkész nemes céljait méltányolni tudó egyénekből áll, akkor a lelkésznek nehéz hivatása meglehetősen meg van könnyítve. De fájdalom, ahogy nálunk a viszonyok állanak, legtöbb presbyterium oda nem való, kevésbbé intelligens elemekből áll. Ami népünk

nagy ritkán választ be képzetlenebb embereket a presbyteriumba abban a hitben, hogy az úri emberek a pap szekerét tolják, mindent megszavaznak s nem mondják meg az igazat. Ennél a pontnál gyakran a lelkészek is hibásak, hiszen közülök egyik-másik szintén nem nagyon örvend az intelligens elemek behatolásának a presbyteriumba. Emlékszem reá pl. theologus koromból, hogy Debrecenben a presbyteriumba egy tanárral szemben egy olyan egyént választottak, aki mint vőfély ügyesen szokott a civisek között forgolódni, de arra már nem volt méltó, hogy mint megválasztott presbyter a tanügyi bizottságba osszák be. Visszataszító, utálatos dolognak tartom különösen azt, ha a presbyterek választásánál nem az arravalóság, hanem a politika játsza a főszerepet. Fájdalom, e tekintetben is a mi büszkeségünk, Debrecen adott a legrosszabb példát, ahol a presbyterium éveken át politikai klub volt. Hála Istennek — úgy tudom — itt is örvedetes javulás észlelhető. Az újabb időben, ahol a rosszul értelmezett szocialismus rohamos hódítást tett, a néptömeg arra törekszik, hogy lehetőleg a nép legalsóbb rétegéből szocialistákat válasszanak s ez által az egyházi ügyekben teljes felfordulást hozzanak létre. Tudjuk, az ilyen bekerült szocialisták még kevésbé értenek az ügyekhez, mint a polgárság egyházas része s az összes működésük a presbyteriumban a legjobb javaslatok ellenzésében, a lelkész támadásában s ez által a népszerűség ok nélkül való hajhászásában áll. Ebben a hibában — valljuk be őszintén — a mi egyszerű presbytereink legnagyobb részét szenvednek. Semmit, különösen olyat, ami költséggel jár, nem akarnak megszavazni, mivel odakünn a felső nép megharagudnék érte. Különösen a presbyterek közül olyanok, akik a nép vezetésében szerepet akarnak vinni, járnak elől az ellenzékieskedésben. Az idősebb tagjai pedig a presbyteriumnak nem értvén meg a mai kor rohamos fejlődését, a régi idők szemüvegén nézik a jelen viszonyokat s ezért az újításokra nem kaphatók.

Bizony mindent összevéve a lelkésznek rendkívül nehéz a helyzete a presbyteriummal szemben. Angyali türelem, tapintatosság, szelídség legyenek vezérelve a lelkésznek a presbyteriummal szemben. Neki, mint képzett embernek nem arról a színvonalról kell nézni a presbyteriumot, amelyen ő áll. Ne feledje el, hogy egyszerű, kevésbé iskolázott emberekkel van dolga, akik kifejezéseikben nem tudhatnak választékosak, foglalkozásukból kifolyólag finom modorúak lenni. Amely lelkész a presbyterek legkisebb ellenzését, avagy az egyházi ügyek vezetésére tett megjegyzését magára nézve sértésnek veszi, vagy pedig a legdurvábban visszautasítja, az nélkülözi a bölcs tapintatot s jóakaratra ne számítson a presbyterek

részéről soha sem. A presbyterek, ha még közülök egyik-másik jellemében sok kivetni való is van, első sorban a lelkész részéről részesítendő tiszteletben, mint az egyház képviselői. Gyengeségeiket hordozza a lelkész keresztyéni türelemmel s esetleges értetlenségeket érdes szavakkal ne ítélje el azonnal. Nagyon helyes, ha a lelkész a személyes ismeretséget is keresi a presbyterekkel, mert egyenként könnyebb velük valamit megértetni, mint az összessel. Az egyház részesítse a presbytereket megfelelő megtiszteltetésben. Nálunk, Bihardiószegen külön helyök van a templomban. Ha valamelyik meghal, az egyház ingyen harangoztat neki s a presbyterium testületileg megjelenik temetésén. A templomra és a lelkészlakra gyászlobogót tűzünk ki. Ha valamely presbyter megéri házasságának ötvenedik évfordulóját, a presbyterium az ünnepelt lakásán megjelenik s bibliát nyújt át, a melybe a presbyterek mind beírják a nevüket. Egy ilyen presbyterünk, aki egyháziasságáról nem nagyon volt ismeretes, házasságának 50. évfordulóján, amidőn felkerestük — könnyekre fakadt s oly meghatottságot tanúsított, amelyre nem is számítottam. Annál az egyszerű embernél a szerény ünnepeltetés megtalálta a helyes utat az elzárt, rideg szívhez. Én úgy gondolom, ha az egyház megbecsüli a presbytereket, nem zárkoznak el ridegen annak érdekei elől. Ezen a ponton is rendkívül sok függ a lelkész egyéniségétől.

Nem kevésbé nehéznek mondható az az álláspont, amelyet a lelkésznek a tanítósággal szemben el kell foglalnia. Ha a tanítósághoz való viszonya túlságos barátságos, engedékeny, ez könnyen eshetik az iskolai tanítások rovására, amit a köznép elsősorban a lelkésznek tud be, ha pedig hidegen, ridegen viselkedik a lelkész a tanítókkal szemben, akkor ezek részéről jó indulatra, szükség esetén támogatásra ne számíthatson. Szerintem a lelkésznek még itt-ott tapasztalható keserőségek elnyelésével is igyekezni kell a békét fenntartani a tanítókkal, akik ugyanazon egyházat szolgálják, mint ő s akikre, mint segítő társakra tekintethet. Az az áldatlan huzavona, ami nagyon sok helyen a lelkész és tanítók között fennáll, értelmetlen, helytelen felfogásra vezethető vissza. Sok lelkész nagyon is lenézi a tanítókat, véghetetlen magasan állónak tartja magát felettök s bizony a kicsinyléshez még sokszor zsarnokoskodás is járul. Másfelől a tanítók sok helyen a lelkészben nemcsak az iskolaszéki elnököt nézik, akinek felelősség terhe alatt kötelessége az iskolai tanítások odaadó elvégzésére figyelmeztetni őket s esetleg a hanyagot meginteni, hanem elnyomót, rosszakarót, jogos igényeik érvényesülésének megakadályozóját. Az ilyen kölcsönös félreértésből eredő viszály aztán első sorban az egyház előrehaladása elé emel gátat, másfelől a hívekben megrendíti

a hitet és a bizalmat az egyenetlenkedő egyházi hivatalnokokban. Az animozitás, amellyel a tanítók sok helyen a lelkéssel szemben viseltetnek, abban a nehéz anyagi helyzetben is keresendő, amellyel küzdenek a mai nehéz megélhetési viszonyok között. Egyik-másik tanító abban a hitben van, hogy a lelkészek is okai nehéz anyagi helyzetöknek s a presbyteriumokban nem képviselik eléggé érdekeiket. Tagadhatatlan, hogy ennek a vádnak itt és ott van némi alapja, de én általánosságban úgy ismerem lelkészünk karát, mint amely csak részvétellel nézheti a tanítók nyomorúságos fizetését, amelyből megélni igazán a csodával határos. De ne felejtsek el a tanítók, hogy a lelkészeknek sincsen valami rózsás helyzete s fizetésük nincsen arányban végzettségökkel. Bizony a társadalomnak mind a kettő: lelkész és tanító, mostoha gyermekei.

Élesd, 1912 augusztus 9.

Dr. Veress István.

A liturgiáról.

I. RÉSZ.

Rendes istentiszteleti cselekmények.

I. Vasárnap délelőtti istentisztelet.

Minthogy a református egyház rendes istentiszteleti alkalmai közt ez a legfontosabb és leglátogatottabb, azért ennek berendezésére kell a legnagyobb gondot fordítani. Az istentisztelet csak úgy lehet felemelő és megszentelő hatású, ha annak menete *egységes és összefüggő*; t. i. nincs benne semmi olyan alkatrész, ami felesleges és nem odavaló, a meglévő alkatrészek pedig mind a maguk helyén állanak. Miként egy szép és arányos beosztású emberi test, kellemesen hat a szemlélőre, de ha tagjait megcsontítják, vagy egy mással összecserélnék, visszataszító torz alakot nyernének: — épen így egy helyesen beosztott istentisztelet lelkünket Istenhez emeli; de célszerű beosztás nélkül nem lesz az egyéb, mint énekeknek és könyörgéseknek összekevert halmaza, mely közel áll a nevetségességhez.

A fent jelzett egység és összefüggés elve megkívánja, hogy az istentisztelet olyan cselekménnyel kezdődjék, amely egészen általános jellegű és mintegy csak buzgósággeltésre való; azután térjünk át fokoként a specifikusabb tényekre, melyek a felköltött buzgóságot egy bizonyos *kijelölt tárgy felé* irányítsák. Majd ismét általános jellegű ténnyel kell befejeznünk, mely a már irányított buzgóságot mintegy megpecsételje és a lélekben maradandóvá tegye.

Nagyon megszívlelendő tehát Pál apostol intése:

„a gyülekezetben minden ékesen és szép renddel legyen“.

A mondottakhoz képest én a vasárnap délelőtti istentisztelet rendjét következőleg kívánám megállapítani:

1. *Előének*, mely tulajdonképpen arra való, hogy a begyülekezés alatt a már bent levők ne jartassák elméjüket világi dolgokon, a később érkezőket pedig az ének hallattára már a belépésnél templomi hangulat töltse el.

2. *Kezdőének*, a népiesen ú. n. fennálló. Ez egészen általános tartalmú, Istent dicsőítő vagy segítségül hívó ének s célja az áhitat és buzgóság felébresztése.

3. *Főének*, melynek tartalma már előkészít a tartandó egyházi beszéd tárgyára s a hívek buzgóságerzetét egy kitűzött cél felé tereli.

4. *Előima*, mely szintén a fenti célt szolgálja s a lelkeket még közelebb vezeti az igehirdetés tárgyához. Ahol ez ima előtt egy rövid előfohász szokásban van, az továbbra is megtartható. De már utána az úri ima elmondásának semmi értelme és magyarázata nincs. Hiszen ez a lehető legáltalánosabb tartalmú része istentiszteletünknek; mit keres tehát itt, mikor fokoként haladván a részletesség felé, a következő részben már kizárólag csak egy tárggyal foglalkozunk? Az előima után az úri imát Kálvin sem használta.

5. *Textusfelvétel*. Ezt megelőzőleg sok helyen éneklés van szokásban, mely az istentisztelet egységét zavarja és mint ilyen, mellőzendő.

6. *Predikáció*. Itt éri el az istentisztelet a részletesség legmagasabb fokát. Mikor már a gyülekezet ihlettsége és figyelme kellőleg fel van hangolva és a kitűzött tárggyra irányítva; akkor legépeletesebben hallgatja a kijelölt tárgy fejtegetését. Ezután már fokoként az általánosságba kell áttérnünk.

7. *Utóima*. Erről hadd szóljon helyettem a nagy Révész Imre: „Az utókönyörgés kezdete is az épen lefolyt igehirdetésre vonatkozik és hálákat ad azért; de a lélek itt már a földi élet viszonyainak széles mezejére s a jövőre tekint s könyörög nemcsak önmagáért, hanem a hazáért, nemzetért, minden sorsú emberekért, az egész emberiségért“. (A kálvinizmus 314. lap.)

8. *Úri ima*, mely már egészen általános jellegű, az utánna jövő

9. *Megáldással együtt*.

10. *Bezáró ének*. A dolog természetéből folyik, hogy ez sem lehet egyéb egy általános tartalmú háláadó éneknél. Tehát a kántorok hagyjanak fel abbéli virtuskodásaikkal, hogy minél csattanósabban ráénekeljenek a predikációra, épen akkor, mikor a buzgósággal megteljesedett lelkek már egészen az Isten-

imádás általános mezejére tértek át. Nem habozom kimondani, hogy én bármely istenisztelet befejezésül elégnek tartanám a 179. dics. 10. versét: „Dicséret, dicsőség, tisztesség és hálaadás“ stb.

A fent elsorolt alkatrészekon kívül semmi más cselekménynek a rendes isteniszteletben helye nincs. A templomi szószezből csak egy hirdetést szabad közzé tenni. T. i. ha a rendes istenisztelet rendkívüli isteniszteleti cselekmény (úrvacsoraosztás, keresztesítés, konfirmáció, esketés) követi, ezt a *megáldás után* a híveknek tudtul adjuk s őket az abban való részvételre felhívjuk; vagy pedig a közelgő ünnephez való illendő készüléket lelkükre kötjük.

Ha hitelveinkhez következetesek akarunk maradni, akkor ki kell küszöbölni isteniszteletünkben az énekkarok szereplését is. Magának Kálvinnak ez volt az elve; Révész Imre szerint pedig „a közönséges isteniszteleten egyetlen egy oly ének sem zendülhet meg, melyben az egész gyülekezet tényező-részt ne vehessen“.

Egy esetben megengedhetőnek tartom az énekkar működését, t. i. ha a rendes istenisztelet után rendkívüli isteniszteleti cselekmény következik, a kettő között, mint elválasztó mozzanat helyet foglalhat.

Az ünnepi istenisztelet lefolyása ugyanilyen, csak hogy — nagyon természetesen — alkalmi vonatkozással. Az ünnepek a megelőző vasárnapon a szószezből kihirdetendők.

II. Vasárnap délutáni istenisztelet.

Ép úgy megy végbe, mint a délelőtti, csak hogy a prédikáció helyére biblia- vagy heidelbergi káté magyarázat jön. E kettőnek vasárnaponként kell egymást felváltania. Természetes dolog, hogy a bibliamagyarázat alkalmával kifejtett nézeteknek mindig összhangzásban kell lenniök a heidelbergi kátében foglalt hit és erkölcsi elvekkel. A bibliának bármely kanonikus hitelességű helye magyarázható, az illető lelkész egyéni felfogása szerint, de az egyház alapdogmáinak a szószezből való megtámadása tilos. „Átkozott az, ki az Úr munkáját álnokul végzi“.

Vasárnap délelőtti és délutáni istenisztelet minden egyházban, minden vasárnap és ünnepnapon tartandó.

III. Köznapi istenisztelet.

A köznapi istenisztelet lefolyása:

1. Előének. 2. Főének. 3. Könyörgés (ahol szokásban van előfohász). 4. Úri ima. 5. Utófohász. 6. Bezáró ének.

Köznapi istenisztelet — a G. R. XLVI. kánon értelmében minden nap kétszer tartandó volna; de

ahol eddig csak délelőtt volt szokásban, e szokás továbbra is fenttartható. Kisebb gyülekezetekben, hol sokszor senki sem megy a köznapi isteniszteletre, — az iskolának legalább III—VI. osztálya naponta egyszer templomba menjen s ekkor az alkalom, mintegy gyermekistenisztelet lesz.

1000 léleknél nagyobb népességű egyházakban hetenként legalább egyszer köznapi bibliamagyarázat tartandó, épen olyan istenisztelet keretében, mint a vasárnap délutáni.

Úgy a vasárnapi, mint a köznapi isteniszteleten a lelkész palástot öltve tartozik megjelenni.

Visszaemlékezések a túriak arany-szájú papjára.

(Folytatás.)

A bevezetés után elkezdte aztán jellemezni a durva, a kérges szívű szülőket, akik még arra sem akarják megtaníttatni gyermekeiket, hogy gondolataikkal, imádságaikkal szállni, repülni tudjanak a minden jók adójához, az Istenhez.

Majd rátért arra, hogy milyen nagy szüksége van a magyar hazának s az anyaszentegyháznak a jó nevelésű fiakra és leányokra. Különösen pedig a mai időkben, amikor annyi tengernyi sok ellensége van hazánknak, anyaszentegyházunknak egyaránt. Nem látjátok — kiáltá — a mi ellenségeinket? Hiszen már itt vannak előttünk, már döngetik a kapukat. Kinek kiáltjátok majd a csatarajban: Fegyverre, ki a karddal, előre a szuronnal!...

Remek, szép beszéd volt ez is. Mikor a csatazajt ecsetelte az ő nagyszerű organumával, „énekes Herbai uram és az ő szomszédai — sőt mi tagadás benne, jó magam is néhai Türgonyi nagytszeteletű úrral együtt — bizonyos áhitattal lestük minden mondatát.

Soha azonban ékesebben nem hallottam beszélni, mint Kossuth Lajos születésének százéves évfordulóján.

Az alapigére már nem emlékezem. Csak arra emlékezem, hogy ezen a vasárnapon a templom tele volt ünneplő közönséggel. Néhai b. e. Kálmán Farkas lelkész úr is átjött Gyomárról meghallgatni Gergely predikációját. A kar alatt ott volt a helybeli római katolikus plébános is egy másik kollégájával.

Ezen a vasárnapon Pál apostol szenvedéseiről, nyomorúságairól beszélt roppant hatással. Egy hasonlatára még most is emlékszem. A szabadságot rózsás arcú, hajnal szemű angyalhoz hasonlította. — Magyarok, magyarok, — kiáltá a legmagasabb tenorból — szeresetek bele gyilkos szerelemmel, örült szerelemmel!

Istenítészelet után ott sétálgattam a Gyikó úr boltja előtt, bélyeget akartam venni. Mellém csatlakozott egy úr s mikor előadtam, hogy bélyeget szeretnék venni, így szólt hozzám:

— Ma nem adnak bélyeget, hanem van én nálam a tárcámban — mondá előttem s azzal átnyújtott egy levélbélyeget.

— Kinek köszönhetem ezt a bélyeget, — kérdelem tőle.

— N. N. fővárosi újságíró vagyok, lejöttem a papjokat meghallgatni. — válaszolt — mondhatom, hogy ilyen szónok nincsen az egész országban.

Reám különben, megvallolem őszintén, hogy az ő jeles imáin, prédikációin kívül, maradandó hatást gyakorolt az ő egyénisége, magaviselete, sőt még a ruházkodása is, amit sokan hibájául szoktak felrónni. Nem szeretett kérkedni. Túri pap létére, a mágánások papja létére, a hercegi komaság dacára (mert szerény tudomásom szerint kis leánykájának egyik mágánónk a keresztanyja), eljárt egy-egy öt koronás kalapban. Nem volt benne semmi gög, semmi rátartiság.

— Mit csinálnak maguk, fiam? — mintha most is hallanám néhai Túrnyói nagyítészeletű úrtól — Gergellyel mindig szerdán délután járnak a gőzfürdőbe, amikor már valamennyi túri asszony ráunt a nagy medencére. Az asszonyok fürödnek dél előtt, maguk délután. Hát nem tudja ezt Gergely? Miért nem mennek fürdeni más alkalommal?

Kedves, barátságos ember volt a káplánokkal szemben is. Úgy elsétálgatott velök a Berettyó partján, mintha csak diákkori barátság fűzte volna őket össze. Előttem legalább a Berettyó partján volt a legközlékenyebb. Itt adta elő az ő kőrösi káplán-ságának történetét, amikor néhai Filó nagyítészeletű úr mellett szolgált. Itt adta azt a tanácsot, hogy a jó előadást a magyar cigánytól kell megtanulni.

— Meg kell figyelni — mondá — a cigányt a kávéházban, micsoda könnyedséggel ragadja el az ember szívét azzal a nyomorult vonóval. Ne vonuljon félre, menjen gyakrabban a kávéházba s hallgassa a cigányt, amint hegedül — beszélte előttem.

— Hagyja el, nagyítészeletű úr, — feleltem — a hódmezővásárhelyi öreg papok éppen azért korhóltak, hogy szeretek a kávéházba járni.

— Óh, az öreg papok, az öreg papok — beszélt tovább — másképen gondolkoztak mindig, mint a fiatal papok. Én is úgy voltam az öreg Filóval. Még azért is szót emelt, hogy a rózsáit megakartam vásárolni a kertjéből egy pengő erejéig. Fiatal ember voltam, tudja kollégám s csokrot szerettem volna költetni a rózsákból. — Nem adom a rózsákat, — mondá az öreg Filó, — a virágok arravalók, hogy a kertben díszeljenek. — Mikor aztán hervadni

kezdték a rózsák, akkor felajánlotta 50 krajcárért. Akkor meg nekem nem kellettek a rózsák.

A fiatal káplánok nehezen értik meg az öreg papokat. Így volt ez mindig. Dehát így kerek a világ, — jegyezte meg tréfásan séta közben.

Hallottam felőle itten-ottan, hogy túlságba viszi a takarékoság erényét. Kezdetben magam is ilyen meggyőződésben voltam, míg aztán rá nem jöttem, hogy az e fajta rosszindulatú beszédeknek egyedüli alapja az irigység és a rágalom. Egészen tisztán nem emlékezem már arra, hogy egyik hétköznap reggel Túrnyói nagyítészeletű úr-e, avagy ő imádkozott-e a katedraban, csak elég az hozzá, hogy imádság után egyik helybeli előkelő úriasszony egy kis gyermekkel állott meg a keresztelő medence előtt. A papszék ajtajához én ültem a legközelebb. Intettem aztán Gergely lelkész úrnak, hogy menjen ki az úrasztala mellé s végezze el a keresztelést, mert az ilyen előkelő úriasszony keresztgyermekét — szerény meggyőződésem szerint — akkor, amikor két rendes lelkész ül a papszékben, segédlelkész nem keresztelheti meg, vagy ha megkereszteli, esetleg tolazkodásnak talál feltűnni a közönség előtt. Gergely Antal azonban megrántotta a palástomat jelezve, hogy csak menjek kifelé s a keresztelést végezzem el én.

S így aztán a kis gyermeket én kereszteltem meg. Keresztelés után az illető keresztanya, dacára annak, hogy Túron törölve van a keresztelési stóla, néhány ezüst forintot tett le a lelkészi iroda asztalára.

— Ez a stóla, minthogy Túrnyói nagyítészeletű úr kikötötte, hogy a stóla engem nem illet, a nagyítészeletű uraké, — jelentettem ki Gergely lelkész úr előtt.

— Ez nem stóla, hanem ajándék, — mondá Gergely lelkész úr. — Tegye a zsebébe, a káplánnak is jó a pénz.

A pénzt zsebre dugtam azonnal s attól kezdve, bár hallottam itten-ottan, hogy a túriak aranyszájú papja túlságba viszi a takarékoság erényét, az ilyen haszontalan beszédeknek többé hitelt nem adtam.

Meg aztán az sem bűn, különösen a mi viszonyaink között, ha a kálvinista pap kissé takarékos ember hírében áll. Ott van előtünk éppen az ő esete. A zseniális ember, az eloquentia legnagyobb mestere 31 éves korában, sok ifjúkori nélkülözésen, sanyarúságon túlesve, túri pappá lesz. Próbát tesz, hogy kissé előre haladjon. Pesten megbuktatják. Debrecenben — holott sokszor említette, hogy Túrrol sehova sem menne, legfeljebb Pestre avagy Debrecenbe, — még csak komolyan szóba sem hozták.

Ilyenforma előléptetés, ilyenforma előhaladás kínálkozik nálunk még az olyan kaliberű emberek számára is, mint Gergely Antal. Ne csodálkozzunk hát rajta, ha a református papok közül egyik-másik

olyan egyszerű, takarékos életmódot folytat. Meg aztán ugyan miért pazarolna, miért hordana drága, cifra ruhát az a református lelkész, akinek még a legjobb esetben, a nagyvárosi parókhiákon is 5—6000 koronából áll az egész évi fizetése, akinek a magyar állam szívtelen fukarsága miatt olyan fogalmai vannak a korpótlékról s általában a fizetésrendezésről, mint a községi szegénynek a fűszeres bolt kirakatában heverő üvegbura alá helyezett emmentháli sajtáról.

No meg aztán, hogy egynémely régi módi konzervatív zengésű hűrt is megpendítsek, hát szó sincsen róla, magunk is azt hirdeljük, hogy a látszat csal, hogy nem a ruha teszi az embert. Különbösen is a pucz, a divat, a pompa s más ilyen külsőségeknek a kedvtelése, egyedül csak a „gusztus” dolga. Akinek a vérében van az öltözködni, parádézni szerető tempó, ám tegye, semmi köze hozzá senkinek; de viszont ahoz sincsen ám joga senkinek, hogy papjaink, kollegáink közül egyiket-másikat, aki talán másképen gondolkodik, bárki is méltatlan megszólásban részesítse. S ki tudja, hogy miféle oka volt annak, hogy Gergely Antal olyan egyszerű életmódot folytatott? Talán azok a szomorú tapasztalati igazságok, amelyekre fogházi lelkész korában tett szert? Látott ő annak idején a fogházban olyan embereket is, akik valamikor fényes öltözetben, gangos léptekkel jártak a föld színén s aztán odakerültek a tömlőc falai közé. Hiszen ő maga beszélte, hogy fogházi lelkész korában Takács Zoltánt is ismerte a börtön falai között.

Valljuk meg őszintén, hogy Gergely Antal tipikus református pap volt. Talentumokkal ékeskedő, kiváló ember volt, páratlan szerénységgel megáldva.

Predikációinak s másnemű beszédeinek hatásával nem szeretett kérkedni. A káplánt nem igen traktálta ilyen kifejezésekkel: Tudja-e öcsém, hogy én üstökös vagyok? Pedig, hogy üstökös volt, tanú arra ma már nemcsak a túri eklézsia, de tanú rá szerte a hazában az a tengernyi sok lélek, amely egyszer-kétszer őt a katedrában hallotta beszélni.

Egy régi száz esztendő s lelkészi naplóból olvastam egy ilyenféle feljegyzést: „Amelyik pap mindent tud, de beszélni nem tud, az olyan pap semmit sem tud”. Hát igaz ugyan, hogy az Istenország nem beszédből áll, de azt is el kell ismernünk, hogy Luther és Kálvin predikációi nélkül a Tetzl János utódai még ma is valahol a debreceni nagytemplom környékén, a Bika szálloda előtt kótyavetyélnék a bűnbocsátó cédulákat.

A református papok — hála Istennek — még ma is arról ismeretesek szerte a hazában, hogy tudnak és szeretnek predikálni. Azonban a református papok sem egyforma szónokok. Nálunk, illetőleg híveink

között gyakran hallhatók az e fajta kifejezések: urak papja, parasztok papja.

Gergely Antal kivétel volt ebben a tekintetben is. Predikációit szerették a mágnások, de gyönyörűségét találta abban Herbai uram is.

És ennél a jellemzésnél kezd kitűnni, hogy ki volt Gergely Antal, hogy kit vesztett ő benne a mi magyar református Sionunk.

Óh, bizony méltán jelent meg az ő temetésén, a legnagyobb egyházkerület püspöke. Gergely Antal, hogy méltó kifejezést használjak: valódi „tömegszónok” volt. Ritka jelenség az nálunk, hogy egy ilyen tüneményes tehetség hordja közöttünk vállain a papi palástot, sőt ritka jelenség az még a nyugati nagy nemzeteknél is, hogy egy-egy született „tömegszónok” hirdesse a Krisztus evangéliumát. Nem minden évtizedben születnek ám Gergely Antalok. Amilyen ritkaság például az írók között az igazi népies zamatú, a fent és lent egyaránt szeretettel olvasott író, mint mondjuk a mi Jókaink, vagy a franciák Húgó Viktorja; éppen olyan ritkaság a szónokok között a fent és lent, a bársony és daróc viselői között egyaránt kedvelt lánglelkű szónok, az úgynevezett: „tömegszónok.”

Sohasem felejttem el azt a jelenetet, amikor a túriak aranyházú papja az 1902-ik év őszén Hódmezővásárhelyről hazajött a prot. irodalmi társaság vándorgyűléséről, ahol ez alkalommal ő volt az ünnepi szónok. — Miért tartották — mondá — az istenitiszteleket abban a kicsi öreg templomban, ha már azzal bíztak meg, hogy beszéljek a katedrában; miért nem tartották az istenitiszteleket az új templomban, ott talán többen elértünk volna.

Kevéssel Túrról való eltávozásom előtt, okt. 6-án gyászisteniszteleket volt az ottani belvárosi nagy templomban. Gergely tartotta az ünnepi imát. Rendes szokása szerint kezdte az imát, azon a szép, egyszerű, tiszta csengő hangon, olyan kérő, esdeklő modorban, mint más alkalommal. Majd rátért a vértanúk halálának emlékeztetőre s egyszer csak, mint mikor hirtelen a villám lecsap, hangja dörögni kezdett. Megvallom őszintén, hogy ebben a pillanatban azt hittem, hogy nem is az ő hangja csendült meg hirtelen a szószéken. Mintha száz dob perdült volna meg egyszerre, mintha száz réztányért ütöttek volna össze, olyan óriási hangtömeg vibrált a templom mennyezete alatt..... s aztán felcsendült ajakán kimondhatatlan erővel: Dicsőség, dicsőség a magasságos mennyekben az Istennek!

Nagyon sokan voltunk a templomban, de lett közöttünk egyszerre olyan csend, hogy az ima végéig egy ártatlan köhögést sem lehetett hallani.

Sokszor megfigyeltem, hogy mennél nagyobb tömeg hallgatta, annál nagyobb erővel, annál na-

gyobb tüzzel beszélt. Sőt ekkor volt valósággal elemében. Ezreket meggyőzni, ezreket elragadni, ezer, meg ezer szívet foglyul ejteni a Krisztus igéjének; ez volt az ő legnagyobb gyönyörűsége.

Remek hivatás, isteni küldetés.

Néhány hónappal ezelőtt egyik képes ujságban egy érdekes fotografiát láttam. Egy német szociáldemokrata szónokot ábrázolt ez a kép, amint óriási néptömeg között beszédet tart egyik nagyváros piacán. A kép alá oda volt írva, illetőleg nyomtatva, hogy X. Y. demokrata szónok százezer lélek előtt beszédet tart a háború ellen. A szónok arcán szinte látszott, hogy átérzi, amit beszél; még az ökle is többet mondott, mint egyik-másik hétköznapi szónoknak ezer argumentuma.

— Na, — jegyeztem meg magamban — hogyha ezek a német szociáldemokraták így dolgoznak, még győzelemhez jutnak a Vilmos császár hazájában.

S amint a hírlapok külföldi rovatai közlik, a nagy német birodalmi szociáldemokraták már is óriási hatalomhoz jutottak úgy a parlamantben, mint annak falain kívül. Az a néhány tömegszónok, akikkel az Isten megáldotta a német demokratákat, lassanként az egész birodalomban teljes diadalra segíti a népuralom zászlaját.

Hát nekünk, magyar reformátusoknak az ilyen válságos, nehéz időkben van-e szükségünk a tömegszónokok munkájára? Óh, bizony, most van a legnagyobb szükségünk a mi jeles embereink, kiváló szónokaink lelkes munkájára. Náluk nélkül elveszünk, meghalunk, megsemmisülünk. A Krisztus igéjének ismét tüzelkű Péterekre, tengernyi népet lángragyújtó Pálokra van szüksége.

Ezért fájjaljuk mi a Gergely Antal halálát; ezért igyekezzünk magunknak tanúságot meríteni az ő életéből.

Nekünk az utóbbi évtizedekben egyetlenegy igazi született tömegszónokunk volt s ő is ilthagyott bennünket időnek előtte. De a reménységnek Istene ne hagyjon el minket. Bölcs Salamon mondja egy helyen: Egyik nemzetség elmegy és a másik eljő. (Prédikátor I. 4.) Az Isten a jövő nemzedék sorai-ban adhat még nekünk Gergely Antalokat.

Óh, báresak jobban megértené, báresak jobban megbecsülné a mi pártoskodó magyar Sionunk a jövő nemzedék nagy prófétáit, mint amennyire mi becsültük meg a mi feledhetetlen emlékű Gergely Antalunkat!

Baráth Imre.

Egyházi élet.

A debreceni egyházmegye közgyűléséhez beterjesztett jelentés a társegyházmegyék közgyűlése jegyzőkönyveiben észlelt közérdekű tárgyokról.

Nagytiszteletű Egyházmegyei Közgyűlés!

Nagytiszteletű esperes úr folyó év január havában is elküldte hozzám 12—912. sz. levele kíséretében a tizenhárom társegyházmegye 23 drb. jegyzőkönyvét, hogy nézzem át azokat s a bennük található közérdekűbb tárgyokról tegyek jelentést.

Nagytiszteletű Egyházmegyei Közgyűlés!

Tizedikszor hangzott hozzám ezúttal a nagytiszteletű esperes úr felhívása s én tizedszer vettem kezembe a tollat, hogy jelentésemet az alábbiakban megtegyem.

S midőn tizedszer végzem vala e funkciót, át meg átböngészve a társegyházmegyék jegyzőkönyveit, — midőn ezúttal nagy vonásokban ismét elvonult lelkem előtt tiszántúli egyházközségünk tizenhárom testületbe tagozódó széles nagy vidékének a vallás-erkölesi s anyagi képe, — s midőn újból megadatott madártávlatból áttekintnem az elem táruló kép fény- és árnyoldalait: ugyan ki tilthatta volna meg, hogy át ne lapozzam előbbi kilenc e nemű jelentésemet s eként föl ne elevenítem azonkori benyomásaimat, egybe ne vessem a mostaniakkal s némimű tanúságot, — hacsak a magam részére is — el ne vonjak?

Hát átlapoztam mind a kilenc jelentést. Subjektíve valami érdekesen hatott rám első helyen az, hogy eleinte szinte bátortalanok — holott nem első — voltak tanulmány-útamon a lépéseim; valahogy nem állott tiszta mivoltában előttem a cél: miért is botorkálok a betűsorok garmadáit közt? Valahogy eltakarni látszott előttem az erdő a fát. A váltakozó színek mintha össze-össze futottak volna. előttem s benyomásaim nem birtak intenzívebbek lenni.

Ennek okát én ma, innen visszatekintve, főként abban gondolom, hogy nagyon is kerestem a közérdekűbb tárgyakat és nagyon is nem találtam őket.

Összbenyomásra nem annyira törekedtem, mint inkább csak részletekkel bibelődtem — — volna, ha a részletek frappánsul megkapóak lettek volna. S mert ilyenek nem öllöttek szemem elé, némi kedvetlenség vett erőt rajtam, mi azután az én munkámat is nem kis mértékben sablonossá tette.

Majd — jelentésemből látom ezeket — kezdtem magasabb nézőpontra emelkedni; az elem bukkanó jelenségeket nem csupán a magok kirívó, vagy szürke tónusukban, hanem az összehatásukban is igyekeztem mérlegelni. Aztán szemügyre vettem

magoknak az egyházmegyéknek, mint hivatalos szerveknek a fungálását s talán-tán erős színekkel is eseteltem néha az ő körforgó, szinte léleknélküli munkájukat. Valami ösztönszerűleg hajtott, kergetett tovább, keresni a krisztusi élet elevenségét a krisztusi zászló alatt küzdők seregében.

S búslakodva bandukoltam nem egyszer a Szaharaszerű vidékeken; majd fájó-bosszús érzelmekkel szabadítgattam ki lelkem megtépett köntösét az útszálon terpeszkedő gubancos tövissek közül. Ám örömtől lángolt arcom, ha csak egy pár szál jó illatú virágocska vetődött is elé, vagy a nemes, dicső szárnyalásnak egy-egy suhanása érintett elmerengő szemlélem közepette.

Úgy szerettem volna egyszer-egyszer valami kedves, visszas vonásokkal nem zavart, derűsen beszélő képet rajzolni társegyházmegyéink életéről, az atyafiaknak szép békeségben való lakozásáról, a Sáron rózsáinak illatozásáról, Libanon cédrusainak karesú fejlődéséről, az Úr házának épüléséről, plántáinak virágozásáról, Istenországának megható növekedéséről.

Meg-megpendítettem citerámnak húrját, hátha a hangjára előjödögélnék szemérmes szép élet lapangó tényei s kellemesebb színben láttatják a jelent, ígéri a jövőt!...

Mert csak nem hihettem, hogy összes életünk azokból a száraz rubrikás közigazgatási tényekből, ásitozó s ásitoztató „tudomásul vétetik“-ekből s most halkabb, majd zajosabb civakodásokból álljon, amiknek visszhangos temetői társegyházmegyéink jegyzőkönyvei.

S mintha az utóbbi időkben a hajnalpír már ott is futkosott volna előttem böngésző útam. Mintha ottan-ottan jázminbokrok közül csalogánydal esendült volna fülembé. Mintha-mintha mozdulni láttam volna a Bethesda tavát. Mintha új idők üdítő szelöje emittén zöld bársony pázsitot, amottan verődő liliomos rétet simogatott volna!...

Haj-haj! A föld mégis csak föld. S mindnyájan, valamennyien porférgek.

Eszmék szülemlenek, törekvések mutatkoznak szép indulásban; de mikor egyik is, másik is, „oly rettenetes unalmas a kivitelben!?“

Úgy látom én — s ez egyik tanulságom, — hogy intenzívebb életmunkásság azért nem fejlődik ki nálunk az egész vonalon, mert még mindig nem vagyunk képesek nyájas önmagunkba tekinteni valójában s mérlegelni elfogulatlanul: mik vagyunk?... pedig mik lehetnénk? Aztán meg azért, mert megszoktunk mi mindent hatósági szervezetségben cselekedni s szinte vérünkben van még mindig, hogy: nagyon szívesen cselekszünk mi minden jót, ha: *muszáj*. Persze, hogy magasabb keresztyén szem-

pontból parancsoló *muszáj* is létezik, nemcsak *osztrák-muszáj*, azt — sajnos — nagy általánosságban még nem érezzük.

De már — s erről kész örömmel teszek tanúbizonyosságot — mindig sűrűbben csendül meg hivatalos aktoraink ajakán is a pezsgő életre sarkaló szózat s ha sikerül, — mint ahogy egyházmegyénk utóbbi időben is sürgette, — szervezni kerületünkben a keresztyéni munkás életet; ha a Kálvineum javára gyűjtő végrehajtó-bizottság áradhatlan munkássága, a Kálvin-szövetség most itt, majd ott rendezett összejövetelei galvánizálni fogják egyházmegyéinket, keretükben a tanítói, tanári és lelkési testületeket s ha új életre ébred az egy idő óta aluvó leányka, a kerületi értekezletünk is, remélünk lehet, hogy az új, kedvezőbb szellem fuvalma behatol a gyülekezetek rétegeibe is, fölolvastja az ott még halmazállapotban levő kő- és jégtömegeket s helyükön szindúsabb, elevenebb keresztyén életet támasztand.

Annál inkább remélhetni ez, mert anyagilag is némileg már szervezettebb állapotba kerülünk.

Tudvalevőleg a közelmúlt évek alatt kodifikáltak azok az egyházi és világi törvények, melyek egyházi és iskolai adózási viszonyainkat új mederbe terelték. S társegyházmegyéink közelmúlt életében nem kis szerepet játszottak az ezen törvények végrehajtásával járó események. Azt nem is említem, hogy nemcsak a vérmes remények, de még a higgadtabb számítások is nagy csalódásoknak estek zsákmányaiul s helyt-helyt még ma is fel-fellobban az ezen törvények alkalmazása miatt összezapott ellenséges érdekek szította szenvedélyek lángja. De hiszem, hogy a nem egyszer mesterségesen élére állított s mindkét oldalról túlzásig feszegetett anyagi kérdések mérge is veszteni fog gyilkoló erejéből s a miatta keletkezett fájós kelevények is lelohadnak s egészségesebb vérkeringésnek adnak helyet.

Mert mindaddig, míg összes belhivatalnokaink anyagi ügyei a kor szükségleteinek megfelelően nem rendeztetnek, álmodva sem álmodhatunk általános reviválról.

Ma átmeneti időket élünk. Mikor fog nyugvó pontra jutni az egyetemes társadalom gazdasági érdeke; nem tudni; de egyszer csak még is konszolidálódni kell az anyagi viszonyoknak azokra nézve, kik a szellemi élet, az egyetemes kultúra bajnokai.

Ám szomorú tünet volna, ha eladdig nélkülöznie kellene egyházunk egyetemének a vitális érdekeiért lángoló, buzgó harcosokat, Szomorú tünet volna, ha p. o.: lelkészeink is ahhoz az ultima-ratióhoz (ha ugyan rátió!) próbálnának folyamodni, amelyhez hazai tanítóságunk némely fölöttébb türelmetlenebb része a közeli időkben már folyamodni kezdett.

Teljesen úgy van, hogy a szellemi élet napszámossai, világ szerint soha, de soha nem méltányoltattak végzett munkájuk becsé és értéke szerint. Nos, vajjon következett-e ebből valaha az, hogy az emberiség fejlődését istápoló magasztos események végképp dajkálók nélkül maradjanak? Távolról sem. Robotosok persze mindig voltak ezen a mezőn is: de hogy valódi apostolok is mindig voltak, annak beszédes bizonyossága éppen maga református egyházunk s a kebelében létesült s fennmaradt és eszményeket szolgáló intézmények sorozata.

Azok az örök eszmények, miknek kultivátorai, az egyház és ennek alkalmazottai, ma sem erőtlének. Az egyenlőtlen mértékkel mérő világ dacára, mindig fognak vonzani magukhoz, akik érettek munkálkodjanak, érettek éljenek, érettek haljanak. Ezek tudni fogják értékelni azoknak becsét. Ezek kifogják érezni azokból, hogy van valami állandóbban, maradandóbban boldogító abban a tudatban, hogy nem csupán a napi bérért verejtékezünk, küzdünk és fáradunk.

A destructív korszellem rombolása aggaszt ma sokakat. Nos, én úgy tudom, hogy nem jutott még uralomra destructív korszellem soha, hogy üdvös reakciónak ne adott volna tápot. A Brumaérekre mindig eljött még az ibolya-fakasztó tavasz. Lehullott lombok rothadt anyaga közül sarjadzik ki erőteljesen a tölgy elhullott makkja tavasszal. Gyönyörűen mondja, más vonatkozásban egyik politikai írónk:

„A becsület jövője: biztos,
A múltó siker, az mind: piszkos“.

Magyar református egyházunknak tele kincstárral a becsületet, jövője miatt hát én nem rettegek. Mert annak a becsületnek sereg számra mindig fognak lenni tisztos lovagjai, akik önzetlenül is tudnak hevülni, dolgozni, verejtékezni s éppen azért fényleni mint a nap, mely rügyeket bont, lombokat növeszt s kalásztengereket érlel. Míg a múltó siker éhbérért hareoló, teletorkú szájhősei a maguk piszokjába fúladozva káromkodják el robespierei miatyánkjukat s azzal — finis.

Nagytiszteletű Egyházmegyei Közgyűlés!

Dacára annak, hogy egy decennium az időnek csak egy meglehetősen szűken határolt részét foglalja magában, dacára annak, hogy árnyfoltok mindmáig jelentkeztek társsegyházmegyénk élete egén, bátran kimondhatjuk, hogy nem hátra, hanem előre haladtunk az Úr lelke által vezéreltetve. Ennek a konstatálása egymaga megéri — s ez a második tanulásom — a böngésző, tanulmányozó munkát. S a cél: tisztos cél, jó cél, szent cél. Érdemes felé törekedni.

Egyébként az közérdekűbb tárgyakat következőben szerencsém ismertetni:

1. Az *alsószabolcs-hajdúvidéki* egyházmegye 177—1911. sz. jegyzőkönyve szerint a tanító-testület nem kívánja általánosítani az egyházamban való tanítást. Legfőleg november 15-től február 25-ig terjedő időszakban gondolná elrendelendőnek. Az egyházmegye így is határozott.

Ugyanezen egyházmegye 19—911. sz. határozata szerint folyvást sürgeti a tankönyv-monopolium eltörlését, illetve az iskolai típusok viszonyainak megfelelő külön-külön tankönyvek forgalomba hozatalát. A sürgetésnek meg van a maga alapos oka.

Ugyanezen egyházmegye 43—911. sz. határozatával a báró Bánffy Dezső konventi elnök 1910 november 15-én 7065. sz. alatt leírásából kifolyólag, mikor kimutatást kért az esperesektől azon lelkészekről, akik a Bethlen Gábor-kör céljaira templomi perselypénzt szolgáltatnak át („mivel a perselypénzek miként felhasználásának ügyét ő autentikus elvi döntés végett az egyetemes konvent elé óhajtja vitélni“): kimondja, hogy a perselypénzek hova fordítása feletti intézkedés a presbiterium budget joga. Ha — úgymond — a presbiteriumnak még ahhoz sincs joga, hogy egy napi perselypénzt valami általa meghatározott jótékony célra fordítson: mi módon rendelkezhetik az akkor a többi s nagyobb mérvű anyagi javak felett s lehet-e akkor szó önkormányzatról s egyházi autonóm jogokról 7... Kár volt e határozatot a társsegyházmegyékkel azonnal nem közölni, hadd foglalkoztak volna a kérdéssel s hadd adták volna tudtára uni sonó a konventnek, hogy: sunt certi denique fines.

2. A *békésbánati egyházmegye* 20—911. sz. határozatával a külterületen, szórványokban stb. lakó református tanköteleseknek legalább a konfirmációi oktatást, néhány napon át tartó rövid kurzuson óhajtja végeztetni, a körzet egy-egy központi helyén, vagy a belterületen lakó jó szívé családoknál elhelyezve készíttetni elő az úrvacsoravételhez.

3. A *beregi egyházmegye* 26—911. sz. határozata szerint az egyházak költségvetéseinek alapos elbírálatása végett kikéri a konventi irodáról a normál költségvetések másolatát.

Ugyanezen egyházmegye 33—911. sz. jegyzőkönyve szerint egy lelkész, — kedvezünk a nevének, — azt kérte, hogy engedje meg egyházmegyéje, hogy helyette a vallást az állami elemi iskolában az állami tanító végezze. Az egyházmegye nem engedte meg... Óh, én uram! Ha mi lelkészek még a vallást is mással akarjuk taníttani: miért neveztetünk akkor mi *lelkészeknek*?... .

Ugyanezen egyházmegye 94—911. sz. végzése szerint egyik egyháznak a templomi székek megadóz-

tatására vonatkozólag, különben törvényes formák között hozott határozatát, megerősítés nélkül azzal tette vissza, „hogyan a templomi székek megadóztatása az egyházközségek legszorosabb belügyét képeznék, abban saját hatáskörében járjon el, legjobb belátása szerint“. Venerabilis Tractus! Atyák és Férfiak! vajjon az evangyéliomi Bölcseségnek Lelke sugalmazta-e e végzést? *Igen vagy nem?*...

4. A *bihari egyházmegye* 120—911. sz. határozatával megsemmisítette egy presbiterium azon határozatát, mely szerint a választói névjegyzék összeállításáig egyházi adójukat be nem fizetett egyháztagokat a lelkészi és kántori szolgálatok és a halotti harangozás kétszeres díjazására kötelezi vala; „mert a stóla megállapítás az egyházkerület jogkörébe tartozik“. Az illusztris egyházmegye okfejtését érteni lehet valamennyire. De hiszen itt nem a stóla, *mint olyan*, megváltoztatásáról és nem csupán stóláról, de harangozási díjról is vagyon szó. Utóbbi pedig ellenmondást nem tűrő autonom belügy. Tisztán holmi késedelmi kamatfélék, — igaz, hogy jó borsosat, de azt megérdemlik a rossz fizetők, — akart statuálni az a presbiterium. S talán-talán még hasznát is látta volna az egyháza... Hogy az alispáni hivatal hathatósabban eszközli majd az egyházi adó behajtását!... Mi türes-tagadás: kedvünk volna erre egyet köhinteni.

Ugyanezen egyházmegye 164—911. sz. jegyzőkönyvéből azt az épületes dolgot tudjuk meg, „hogyan *Réven az állami iskola türhettelen állapotban van*“. No lám! Az a kocsis gyalazza a mi lovunkat, akinek a lova türhettelenül parádézik.

Ugyanezen egyházmegye 166—911. sz. jegyzőkönyve szerint: „az énektanítás az állami iskolákkal bíró helyeken sok kívánni valót hagy fenn“. Persze! Hiszen a mi énekesünkben ninesenek m. kir. állami zoltárok és dicséretetek... És kapjunk az állami iskolákon.

F. Varga Lajos.
egyházmegyei jegyző.

(Vége következik.)

A halábori templomszentelés.

Egy hét lefolyása alatt két templomszentelés fenséges, de fáradságos feladatát teljesítette főtitiztetű Püspökünk.

Augusztus 10-én a déli vonattal indult ki Debrecenből a hosszú útra, ismét az egyházkerületi pénztárnokot rendelve magához kísérőül. A régen északkeleti vasútnak nevezett vonalon Nagykaroly és Szatmáron át Királyházáig történt egyhuzamban az utazás, itt át kellett szállani a Királyháza—Bátyu közt közlekedő vonatra, a leszállás Nagyborzsován volt. Az állomásnál *Szentimrey József* derceni lelkész, egyházmegyei tanácsbíró fogadta a gyengélkedő esperes-képviselőt az egyházmegye nevében. Püspö-

künket s üdvözölte őt őszinte szavakban, melyekre Püspökünk melegen válaszolt. Benn a községben, *Nagyborzsován* harangzúgás között diadalkapu s lovasbandérium várta az érkező Püspököt s *Boross Sándor*, az agg lelkész tartott ifjú lélekkel forró üdvözölő beszédet. Innen Mezővári felé haladt a menet hosszú kocsis sora, hol újból diadalkapu díszlett s a helybeli lelkész tartott beszédet. Hat óra körül volt a megérkezés a színhelyre, hol *Simon József* halábori lelkész fejezte ki örömét s hálás köszönetét a főpásztori látogatásért. Minden üdvözletre találó választ adott a főt. Püspök úr. S benső örömtől derűs arccal vette át a kis lányok díszes virágcsokrait, melyekkel valamennyi helyen meglepték őt. A lelkészlakon történt megszállás után Püspök úr többek társaságában látogatást tett *Czapáry Dénes* halábori birtokosnál, ki római katolikus férfiú létére is meleg érdeklődést tanúsított az építkező kis egyház fejlődése körül. Megszemléltük a teljesen elavult régi templomot. — A feljegyzések szerint a régi templom 1753-ban épült volt fel, de az leégett. 1760-ban épült helyére a most lebontás alá kerülő avatag alkotmány, mely 1835-ben még egy renoválást ért volt meg. Fa a tornya, fa a fala, zsindegy fedelén pedig már több a lyuk, mint a fedett rész. Az évek óta azó templomban a padok korhadásnak indultak, az úrasztalán a teríték most is át van ázva; a falak repedezettek, a nyílásokon télen át behatoló léghuzam beteggé teszi a közönséget, a szolgáló lelkészt. A korona olyan alacsony, a szószék olyan rozzant, hogy az élénk gesztikuláció mozgásait nem bírja el. Szóval szomorú dolog csak egyszer is látni ilyen istenházat, hát még évtizedeken ott keresni a lelki megújítást, ott hirdetni Istennek ígését: elképzelhetetlenül lehangoló. A jó haláboriak már több évvel ezelőtt megkísérelték, hogy templom-építési alapot teremtsenek. De a lelkészi állomáson történt folytonos személyi változás útját állotta a gyors sikernek. Már-már tarthatatlan volt a helyzet. Az összekuporgatott 3—4000 koronával semmihez se lehetett kezdeni. A végső erőfeszítést 1911. év kora tavaszán tették. *Simon József*, az ifjú lelkész, a gondnokot s egyházfit maga mellé vevén, három napon át egytől-egyig feljárta a híveket s önkéntes adakozásra hívta fel őket. Az eredmény hihetetlenül gazdag sikerű volt: huszonhétézer koronát raktak össze a kétségbeesés hatása alatt az egyháztagok, az építést csakhamar megkezdték s ma már a régi épülettel szemben díszes helyen emelkedik a messze fehérlő sugár torony s mellette a templom, melynek remek boltív képezi a mennyezetét. A belső felszerelés is kész, két karzat, csinos ülőpadok, izléses papiszék és szószék, úrasztala, az utóbbiakon díszes teríték hirdetik egy maroknyi nép (459 lélek) láng-lelkesezését. Meg kell említenem s különösen kiemelnem, hogy a nagy értékű templomtelket *Fedák István* neje, *Szilágyi Ágolta* úrnő adományozta az egyháznak. A telek tőzsomszédságában van a művészi híréről messze földön ismert nevű *Fedák-család* kastélya, mely azonban legközelebb tulajdonost cserélt, *Czapáry Dénes* vevén azt át a hozzátartozó terjedelmes külsőségekkel együtt.

Estve mintegy 25 vendég vett részt a lelkészlak kis kertjében rögtönzött sátor alatt adott vacsorában, amikor a felköszöntők sem sokáig vártak magokra. Éjfélig maradt együtt a társaság, mely idő alatt *Fedák*

István Bereg vármegyei gazdasági egyesületi titkár művészileg előadott magyaros zamatú népdalokkal gyönyörködtette a jelenvoltakat. Főtiszteletű Püspök úr a lelkészi lakon maradt szállásra, többen a faluban helyezkedtek el, öntönket *Czapáry Dénes* úr fogadott szívesen, kinek gazdag termésű szép nagy gyümölcsösében a vasárnap kora reggeli órákban a házigazda kísérete mellett nem győztük volna magunkat kigyönyörködni.

Itt volt alkalmam közvetlen szemlélők előadása után sokat hallani az úgynevezett ruthén-kirendeltség munkájáról. A társaság két tagja, *Szabó Albert* egyházmegyei tanácsbíró s *Fedák István* titkár urak bő tapasztalatokat szereztek azokról a szomorú állapotokról, melyek az innen nem is oly messze lakó ruthének között uralkodnak. Elénken rajzolták azt az erőfeszítő harcot, melyet több évvel ezelőtt az oda köldött *Egán* folytatott, akivel személyes ismeretségben is voltak. Az *Egán* szomorú halála óta azonban az addig elért siker is kockán van. Szomorú dolgokról esett szó, amelyek mind a magyarság rovására kezdenek kialakulni. De hagyjuk ezt, hiszen templomszentelésen vagyunk... Vasárnap reggel tömegesen érkeztek a vendégek. A szomszéd, sőt a távolabbi egyházak lelkészei is siettek részt venni a haláboriak örömeiben, a szomszédos gazdák, családtagokkal megpakott szekereken egymást érve érkeztek s emelték a kis faluban szokatlan élénkséget. Kilenc óra után hálaszavak elrebegése mellett nyitotta meg a templom ajtókat a Püspök úr. A különben tágas templom minden talpalatnyi terét csakhamar előzöntötték a hívek. Palástosan kísérték Püspök urunkat a következő rendes- és segédlelkészek, ú. m.: *Sütő Áron*, *Rothe Lajos*, *Papp János*, *Tóth József*, *Kiss Jenő*, *Komjáthy Gábor* (Ungvárról), *Lánczy József*, *Szabó András*, *Simon Andor*, *Bereczky József* s fia ifj. *Bereczky József*, *Seres Ábrahám*, *Karászi Benő* (Kiskövesdről), *Bertók Béla*, *Nyomárkay Sándor* (Ungnyárádról), *Balogh Sándor*, *Bánóczy Endre*, *Mizsák Péter*, *Szabó Károly*, *Angyal Viktor*, *Szeles Sándor*, *Filep Sándor*, *Bakcsy Gyula*, *Kallós Béla*, *Kovács Károly*. Amennyire lehetett, a világi jelesek közül feljegyeztük a következő jelenlevőket: *Szabó Albert* kir. pénzügyigazgató, tanácsbíró, *Fedák István*, *Komjáthy Lajos*, *Czapáry Dénes*, *Kölcsey Dezső*, *Simon Endre* megyei főjegyző, *Gulácsy István* alispán, *Kossuth László* aljegyző, *Várady Gyula* egyházmegyei gondnok, *Nagy Ernő* megyei főjegyző, *Szabó Elemér* árvaszéki ülnök, *Szabó Árpád* pénzügyi igazgató, *Füzeséry Géza* ügyvéd, *Bay Gábor* polgármester, *Belényesi András* megyei ügyész, *Toldi Elemér* egyházmegyei ügyész és még sokan mások. Ebből a díszes névsorból látható, hogy milyen nagy volt az érdeklődés az örömmünnep iránt, még a vármegye határán túl is. A templomi ünnepség a lapunkban már közölt program szerint folyt le. Mélyen megható imádságot mondott Püspök urunk, kinek szereplése kimagasló pontja volt az isteniszteletnek. Az ő szavának hallattára nehéz volna számot adni arról, hogy gondolatainak mélysége, azoknak elragadó ereje, vagy kenetteljes hangjának mély rezgése, az abból kiáradó hitbuzgóság bilincseli-e lejjebb a hallgatóság lelkét s emeli fel szívet a mennyei trón zsámolyához. Az új templom felszentelő imájának gyönyörűségét soha senki nem fogja egész életében elfelejteni.

Seres Ábrahám barabási lelkész *Lukács IX. 33.* alapján találóan szép alkalmi beszédet mondott. Utána *Simon József*, a haláboriak lelkes ifjú *Timótheusa* lépett a szószékre s adta elő szabadon a templom-építés történetét. Nem száraz, sablonszerű előadás volt ez, hanem élénk, megkapó vonásokban gazdag, beszédkeretéhez közel álló előadás, melyben az átéltséggel, a reménykedés, a páratlan áldozatkészség, a csudával határos erőfeszítés s az édes diadal hangja csapongott. Majd az úrvacsoraosztás s a program egyéb számai következtek. Közel volt a délutáni egy óra, amikor a közönség kijött a templomból, melynek ajtója előtt a megjelent papság nevében *Kazay Gyula* badalói lelkész üdvözölte Püspök urunkat.

Közébedre sietett azután a közönség. *Czapáry Dénes* úr parkjában csinos, tágas sátor alatt várta az intelligens részt a kész teríték, a nagy közönség részére még két külön helyen volt terítve. Természetes, hogy a felköszöntők nem maradtak el. Püspökünket legelőször, majd gr. *Degenfeld József* főgondnokot köszöntötték fel; megemlékeztek a betegsége miatt rászorultára nem kelhetett *Sütő Kálmán* esperesről, *Várady Gyula* egyházmegyei gondnokról, a Püspök kíséretéről (utasítván, hogy minél hamarabb szedje be a lelkészek korpótlékáról szóló nyugtákat); a lelkes halábori egyházzól, lelkészről, az alispánról stb. stb. Püspök urunk figyelmet lekötő, áhítattal hallgatott beszédben méltatta a Haláborban tapasztalt örvendetes jelenségeket, megemlékezett felköszöntőjében *Czapáry Dénes* úrról s kedves családjáról s imaszerűleg hangzott el ajkairól a jó kívánság, hogy ezt a gyülekezetet, ezt a községet minden lakóival, kicsinyjeivel, nagyjaival együtt a kegyelem *Istene* áldja meg gazdagon minden áldásaival. Lehetetlen felköszöntőjéből ki nem emelnünk pár mondatot. Vallás nélkül — úgy mond — a tudomány mérge az életnek. De van ennél egy pusztítóbb mérge: a gyűlölet. Szeretetre s a gyűlölet levetésére buzdít tehát. Hiszen szeretet nélkül hazugság az élet, a vallásnak megcsúfolása az. Tudomány és vallás nem ellensége egymásnak. Ő minél többet tanult, annél mélyebben rogyott meg térde az Isten nagysága előtt. — Déután három óra közeledett. Püspökünk elbúcsúzott a még továbbra is ott maradó vendégseregtől s kíséretjével együtt vissza sietett a nagyborzsovai állomásra, néhány perccel szentelhetvén még a nagyborzsovai lelkész meglátogatására, aki hajdúböszörményi káplán korában püspökünk nevét megkeresztelése alkalmával az anyakönyvbe bevezette. A Debrecen felé utazókat *Gulácsy István* alispán, *Várady Gyula* egyházmegyei gondnok, *Sütő Áron* és *Kazay Gyula* lelkészek kísérték ki a vasúti állomásra. Esti 11 óra volt, mikor Püspök úr Debrecenbe érkezett, ahol magánfogata várt reá s vitte ki a szakadó esőben a még pár órányi távolságra eső Zelemér-pusztai tuskulánudába. **R. S.**

KÜLÖNFÉLÉK.

Halálozás. Dr. *Buza László* úgy a maga, mint nőtestvére *Jolán* s ennek jegyese, *Szilágyi Benő* nevében mély fájdalommal tudatja, hogy a legjobb édes-apa *Buza János* sárospataki nyug. főgimn. tanár, a

sárospataki református egyházközség főgondnoka, az alsózempléni református egyházmegye világi tanácsbírája s tanügyi bizottságának elnöke, a sárospataki református nőegylet titkára, a református konvent egyetemes tanügyi bizottságának, a sárospataki főiskola gazdasági választmányának, a sárospataki állami tanítóképző-intézet igazgatótanácsának, Zemplén vármegye törvényhatósági bizottságának, a sárospataki ipariskola felügyelő-bizottságának stb. tagja, folyó hó 9-én, éjjeli 2 óraker, életének 65-ik évében Budapesten elhunyt. Porrészeit folyó hó 11-én, vasárnap délután fél 4 óraker Sárospatakon, a református főiskola udvarán tartandó gyász-szertartás után fogjuk a sárospataki reformátusok temetőjébe örök nyugalomra helyezni. Sárospatak, 1912 aug. 9. Áldott legyen emlékezete! Külön értesítést adott ki a sárospataki főiskola tanári kara is. Igaz részvétünket fejezzük ki a gyászolók iránt.

Lelkészválasztás. A mezőtúri hívek *Csomasz Dezső* moóri lelkészt választották meg, a beadott szavazatok abszolút többségével. Feltűnő, hogy, jóllehet a szavazásra jogosultak száma Mezőtúron felül van a 3000-en, ennek egyötöd része sem jelent meg a választáson szavazni, úgy, hogy a megválasztott lelkész négyszáz és egynehány vokssal már többségre jutott.

Felvétel ösztöndíjakra. A debreceni-, a szatmári- és a nagyvárad felső leányiskolában tanuló leány-növendékek részére tett egyházkerületi ösztöndíj-alapítványra az 1912-13. tanévre 500-500 koronás segélyezésre a következők vétettek fel, ú. m.: a debrecenire Szikszay Margit, néhai Szikszay Zoltán esperes leánya, a nagyváradira Vajas Klára, néhai Vajas Sándor lelkész leánya, a szatmárra Makay Irma, Makay Elek szatmárhegyi lelkész leánya.

Templomszentelések. Szeptember hónapra két rendbeli templomszentelés terminusa is ki van tűzve, nevezetesen a gacsályi egyházé szeptember 8-ra és az apagyie szeptember 22-re. Az egymást érő templom építések és javítások nagy örömmel tölthetik el minden református egyháztag szívét.

Előleges értesítés. „Országos Leánynevelő-Egyesület” megalakítása iránt református körökben mozgalom indult. Célja országosan szervezni a nőnevelés ügyét. Nevelőintézeteket, polgári leányiskolákat, felsőbb leányiskolákat, leánygimnáziumokat, kenyérkereseti, háztartási szakfolyamokat, művészeti, műveltségi és nyelvtanítási továbbképző nevelési intézeteket létesíteni, fenntartani és segélyezni. E tárgyban a megalakulás céljából folyó évi október hó másodikán délelőtt tíz óraker Budapesten később megjelölendő helyen kongresszus lesz. Az ügy barátai a kedvezményes vasúti jegyek iránt augusztus hó végéig a debreceni református püspöki hivatalhoz fordulhatnak, honnan a jegyek szeptember hó közepe után fognak szétküldetni.

Felelős szerkesztő: FERENCZY GYULA.

Szerkesztőhelyettes: URAY SÁNDOR

Cs. és kir. szab. Amerikai Cottage-szivolégrendszer

Harmoniumokat

valamint európai rendszer szeriat legolcsóbban szállít

PAJKR REZSŐ ÉS TSA

Budapest, X. Delej-utca 25. szám.

(Tisztviselőtelep.)

Árjegyzék ingyen és bérmentve.

Részletfizetésre 8 K-tól feljebb.

Tanerőknek s lelkészeknek külön :: százalékked- :: mény.

Pedálos harmóniumok

mindkét rendszer szerint és minden nagyságban pontos orgonaméretekkel templomok, szemináriumok részére s mint gyakorló orgonák.

Bérmentes szállítás az utolsó vasutállomásig.

Kérjen árjegyzéket pianók és pianínókról.

Pályázati hirdetés.

A pankotai református vegyes iskola kántortanítói állás lemondás folytán megüresedvén, arra pályázat hídettetik. Fizetése: tisztességes lakás kerttel, 16 hold szántó föld (évi bére 720 korona adóját a tanító fizeti), tűzifa átalány 80 korona, kántori stóla 40 korona, állami fizetéskiegészítés 628 korona.

Kötelessége: a VI. osztály szabályszerű vezetése az egyházkerületi tanterv szerint, kántori teendők s lelkész akadályoztatása esetén s kanonikus órákon templomi szolgálat.

Az állomás folyó hó 28-án elfoglalandó; személyes megjelenés a próbaéneklés bemutatása végett előnnyel bír. Kérvények alólírt lelkészi hivatalhoz küldendők. Pankota, (Arad m.) 1912 augusztus 14.

Kócsa Károly,
ref. lelkész.

Pályázat.

A körösszegapáti (Bihar megye) református egyház orgonista kántortanítói állásra pályázatot hirdet. Javadalom: Lakás, kerttel, 9 hold jóminőségű szántó föld, 4 darab legelő, 2 öl tűzifa, vagy pedig helyette 54 korona. Pénzfizetés az egyháztól 208 korona, az államtól 596 korona, a községtől 30 korona, s egyház-

kerületileg megállapított temetési stóla. Kötelessége : a mindennapi ismétlő iskolás fiú gyermekek egyházkerületi tanterv szerinti tanítása, összes kántori leendők végzése, egyházi jegyzőkönyv vezetés, kánonikus órákon és lelkész akadályoztatása esetén lelkész helyettesítése, továbbá egyházi adóügyek vezetése, számadások elkészítése, melyért külön 40 korona díjazásban részesül. Pályázati határidő augusztus 28. Az állás szeptember 4-ig elfoglalandó. Megválasztott tanító költözködésére az egyház 20 koronát ad.

Körösszegapáti, 1912 augusztus 12.

Posta: Szakál.

Pató Károly,

ref. lelkész, iskolaszék elnöke.

5267—1912. sz.

Pályázat

es és kir. református tábori lelkészi állásra.

Az egyházi II. t.-c. 60. §-a és a cs. és kir. közös hadügyminiszter úrnak 1912 augusztus 5-én 6809—I. szám alatt kelt megkeresése alapján ezennel pályázatot hirdetek egy, a cs. és kir. hadsereg tényleges állományához tartozó, elhalálozás folytán megüresedett református tábori lelkészi (Feldkurat) állásra.

A pályázóktól megkövetelt feltételek :

1. a theologiai tanulmányoknak jó eredménnyel való elvégzésének bizonyítása (lelkészi oklevél) ;
 2. be nem töltött 40. életév (keresztlevél) ;
 3. kifogástalan előélet ;
 4. magyar állampolgárság ;
 5. egészséges szervezet (katonaorvosi bizonyítvány) ;
 6. az egyházi II. t.-c. 60. §-a alapján legalább 3 évi rendes lelkészi szolgálat kimutatása (szolgálati bizonyítvány) ;
 7. a magyar és német nyelvnek (és lehetőleg egy szláv nyelvnek) ismerete ;
 8. képesség a lelkészi szolgálat önálló gyakorlására ;
 9. nyilatkozat a szolgálati eskü letételére vonatkozó készségről ;
 10. folyamodó katonai okmányainak csatolása.
- Ezzel az állással a IX. rangosztálybeli katonai havidíjasok részére megállapított illetmények vannak összekötve.

A cs. és kir. közös hadügyminiszter úrhoz címzett, magyar nyelven írt, kellően felszerelt, magyar egy koronás okmánybélyeggel ellátott pályázati kérvények kísérő irat nélkül 1912 október 1-ig az egyetemes konvent elnökségénél (Budapest, VII., Abonyi-utca 21. sz.) adandók be.

Budapest, 1912 augusztus 8.

Antal Gábor,

püspök, konventi lelkészi elnök.

3—1

Pályázat

Az érmlleki református egyházmegyében levő-albisi református egyház pályázatot hirdet a lemondás folytán megüresedett nőtanítói állásra.

I. Javadalom :

1. Kézpénz az egyház pénztárából : 100 korona.
2. Állampénztárból 900 korona.
3. Lakás udvar és kert használatával.
4. Korpótlék államsegélyből.

II. Kötelesség az I—VI. osztályú leánynövények tanítása, az egyházkerületi tanterv szerint.

Az ismétlő iskolába járó leánynövények tanítása, külön díjazás mellett (jelenleg 50 korona).

Jegyzet. Presbyterium fentartja magának azon jogot, hogy az iskola megosztása esetén az I. és II. osztályú vegyes iskola vezetését bizza tanítónő kezére.

Pályázati kérvények kellően felszerelve, orvosi bizonyítvánnyal is ellátva augusztus hó 29. napjáig adandók be, a református egyház lelkészi hivatalához. Csak református vallású nőtanítók pályázhatnak. Állomás a választás megerősítése után azonnal elfoglalandó. Választás szeptember elsőjén leend.

Albis (Bihar megye) 1912 augusztus 11.

Kalas István,

ref. lelkész.

Pályázat.

A géberjéni református egyház kántor-tanítói állására pályázatot hirdet.

Javadalom : lakás kis kerttel és 1000 korona, melyből 821 koronát az állam, többit díjlevél szerint az egyház adja.

Kötelesség : I—VI. osztályú mindennapi- és ismétlő iskolások tanterv szerinti vezetése. Templomis temetési éneklés. Kánonikus órákon s akadályoztatásakor lelkésznek szószéki helyettesítése. Egyházi jegyzőség. Megválasztott az egyházmegyei gyámintézetnek kötelezett tagja.

Pályázatra augusztus 31. állás elfoglalására szeptember 8. a határidő.

Géberjén (posta helyben) Szatmár megye, 1912 augusztus 9.

Győry László,

ref. lelkész.

Pályázat

a tiszaroffi református iskolánál betöltendő III. tanítói állásra.

Javadalom : 1000 (ezer) korona, évnegyedként előre fizetve ; lakás, kertilletmény és tüzelő fa.

Kötelesség: az egyháztanács által megállapítandó (jelenleg a II—III. fiú) osztályoknak az egyházkerületi tanterv szerint való tanítása.

Pályázhatnak okleveles, református vallású férfi tanítók.

Pályázati határidő: 1912 augusztus 22.

Az állás szeptember 1-én elfoglalandó.

Kellőleg felszerelt kérvények a lelkészi hivatalhoz küldendők.

Tiszaroff, 1912 augusztus 6.

Református Egyháztanács.

Pályázat

a *hiripi* református orgonista-kántortanítói állomásra. Javadalma 1100 korona, évnegyedenként előre fizetve, stóla, lakás és kert. Kötelessége az orgonista-kántori teendők és az I—VI. osztályú vegyesiskola önálló vezetése. Kellően felszerelt pályázati kérvények augusztus 16-ig *Amara* (u. p. Szatmárnémeti) a református lelkészi hivatalba küldendők. Az állomás szeptember 1-én elfoglalandó.

Pályázat

A nyírtéti református egyháztanács pályázatot hirdet egy tanítónői állásra. Fizetése: államsegéllyel évi 1000 korona. Lakás és kert. Kötelessége: I—II. vegyes osztály tanítása. Pályázati kérvények augusztus hó 22-ig adandók be. Állás szeptember 1-én elfoglalandó.

Nyírtét, 1912 augusztus 5.

Református egyháztanács.

Pályázat.

A hajdúszováti református egyház pályázatot hirdet tanítói állásra.

Fizetés: egyháztól 100 (egyszáz) korona. Egyházi Törvény szerint lakbér. Államtól fizetési kiegészítés 900 korona.

Kötelesség: egyháztanácstól rábízandó osztály vagy osztályok vezetése a tiszántúli egyházkerület tanterve szerint. Minden egyházi dologban szükség-kívánta segédkezés.

Felszerelt kérvények augusztus 20-ig református lelkészi hivatalhoz küldendők. Megválasztandó állomását szeptember 1-én elfoglalni köteles.

Jakucs Sándor

ref. lelkész.

Pályázat.

A kunmadarasi református egyház pályázatot hirdet egy nőtanítói állásra.

Javadalom: Az államtól 900 korona, az egyháztól 100 korona fizetés és 250 korona lakbér az egyházi pénztárból.

Kötelesség: A rábízandó osztály vagy osztályoknak (jelenleg az I. leányosztálynak) a tiszántúli egyházkerületi tanterv szerinti tanítása.

Kellőleg felszerelt kérvények orvosi bizonyítvánnyal ellátva 1912 augusztus hó 15-én délután 5 óráig alulírottához küldendők. Csak református vallású, okleveles tanítónők pályázhatnak. Az állás szeptember hó 1-én elfoglalandó.

Kunmadaras, 1912 július 31.

Kövendi Dénes,

ref. lelkész, iskolaszéki elnök.

Pályázat.

A büdszentmihályi református egyház pályázatot hirdet a nyugdíjazás folytán megüresedett II. számú tanítói állásra.

Javadalom: 1240 korona az egyház pénztárából havi előleges részletekben; törvényes lakbér.

Kötelesség: a reábízandó osztály vagy osztályoknak a tiszántúli református egyházkerületi tanterv szerinti vezetése.

Pályázati határidő augusztus 18. Állás szeptember 1-én elfoglalandó.

Büdszentmihály, 1912 augusztus 5.

Bálint István,

ref. lelkész, iskolaszéki elnök.

Pályázat.

A révaranyosi (Szabolcs megye) református egyház pályázatot hirdet kántor-tanítói állásra.

Javadalom: 1000 korona, melyből 778 korona államsegély, 120 korona tandíjkárpótlás. 102 korona az egyház pénztárából évnegyedenként előre fizetve.

Kötelesség: az I—VI. osztályú vegyes iskolának a tiszántúli egyházkerület tanterve szerint való tanítása, kántori teendők végzése, ismétlősök oktatása, lelkész akadályoztatása esetén és a kanonikus órákon való helyettesítése. Pályázati határidő: augusztus 25. Pályázatok a révaranyosi református lelkészi hivatalba (u. p. Kopócsapáti) küldendők.

Ludmán Lajos,

ref. h. lelkész.

Pályázat.

A milotai református egyház pályázatot hirdet második tanítói állásra. Fizetés 1000 korona, melyből 900 korona államsegély, kényelmes lakás, szép nagy kert. Teendője az I–II. vegyes osztály tanítása. Pályázhatnak református vallású férfi és nőtanítók. Pályázatok augusztus 31-ig alulírottához küldendők. Az állás szeptember 3-án elfoglalandó.

Milota (u. p. Tiszabecs, Szatmár megye) 1912 augusztus 12.

Sipos József,
ref. lelkész, iskolaszéki elnök.

Pályázat.

A nagyvárad református tanítónőképző intézetben megüresedett igazgató-tanári állásra az igazgató-tanács pályázatot hirdet. E tanszékhez a pedagógiai tárgyak tanításának ellátása tartozik. Köteles heti óraszám: 14. Javadalom: az igazgatói tiszteletdíjnak, 400 koronának beszámításával a fentartó-

testület által biztosított 1600, azaz: egyezerhatszáz korona alapfizetés; 1200, azaz: egyezerkettőszáz korona lakáspénz s ezenfelül öt ízben ismétlődő 200, azaz: kettőszáz korona korpótlék, amelynek végső összege ezer koronánál magasabb nem lehet; (a más tanintézetnél eltöltött szolgálati évek a korpótlék megállapításánál beszámíthatnak); végül a nagyméltóságú m. kir. vallás és közokt. miniszter úr által kiutalendő fizetékiesegítési államsegély.

Pályázhatnak középiskolai, vagy tanítóképző-intézeti tanári oklevéllel bíró és az adminisztrációban is jártas református vallású tanárok. A folyamodók vallásukat s ha családostok, a házasságkötést is, eddigi szolgálatukat, hadkötelezettségi viszonyukat és képzettségüket igazoló okmányokkal felszerelt kérvényeket Sulyok István esperes, igazgatótanácselnök Nagyvárad címen az 1912. évi szeptember hó 10-ig terjesszék be. — A választás jóváhagyása után az állás azonnal elfoglalandó.

Nagyvárad, 1912. évi augusztus hó 8.

2—1

Az igazgató-tanács.

MANDEL LIPÓT DEBRECZEN.

THE VERA

American Shoe

Kérje
képes ár-
jegyzékelem.

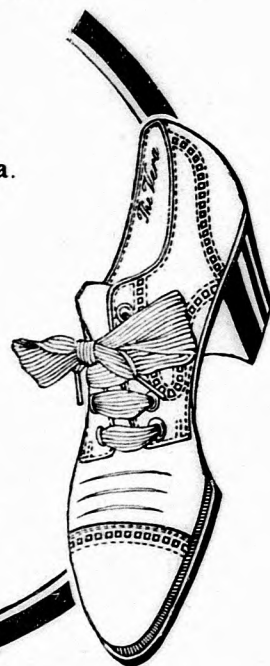

Elsőrendű
cipők raktára.

Bevésett
szabott árak.

Nagy választék.

Made by
Rice & Hutchins
Boston, Mass. U. S. A.

Helyi
és vidéki
Telefon
352.